

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1888, kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets memorial, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Till konstitutionsutskottet hafva, på derom hos vederbörande gjord framställning, blifvit öfverlemnade de sedan början af 1887 års till den 2 maj inkallade lagtima riksdag och intill början af den innevarande i statsrådet förda protokoll, nemligen öfver:

Justitiedepartementsärenden från och med den 6 maj 1887 till och med den 12 januari 1888;

Justitieärenden från och med den 6 maj 1887 till och med den 31 december samma år;

Utrikesdepartementsärenden från och med den 13 maj 1887 till och med den 12 januari 1888;

Landtförsvarsdepartementsärenden från och med den 6 maj 1887 till och med den 14 januari 1888;

Sjöförsvarsdepartementsärenden från och med den 4 maj 1887 till och med den 12 januari 1888;

Civildepartementsärenden från och med den 4 maj 1887 till och med den 14 januari 1888;

Finansdepartementsärenden från och med den 6 maj 1887 till och med den 14 januari 1888; samt

Ecklesiastikdepartementsärenden från och med den 6 maj 1887 till och med den 12 januari 1888.

Vid den, jemlikt grundlagarnes stadgande, företagna, numera fullbordade granskningen af dessa protokoll

har anledning icke förekommit att mot någon ledamot af statsrådet tillämpa 106 § regeringsformen; hvaremot utskottet

ansett sig böra fästa Riksdagens uppmärksamhet på nedan nämnda ärende, hvilket omförmäles dels i protokollet öfver *civilärenden*, hållet den 7 oktober 1887 inför den under Hans Maj:t Konungens frånvaro i nåder tillförordnade regering, bestående af dåvarande herr statsministern *Themptander*, herrar statsråden *Lovén* och friherre *von Otter* samt dåvarande herr statsrådet *Richert*, af hvilka herr statsrådet *Lovén*, enligt hvad af protokollet öfver *civilärenden* för den 4 i samma månad inhemtas, förordnats att förestå civildepartementet, dels ock i protokollet öfver *finansärenden*, hållet inför Hans Maj:t Konungen den 18 november 1887 i närvaro af statsrådets samtliga ledamöter, dåvarande herr statsministern *Themptander*, herr ministern för utrikesärendena grefve *Ehrensward*, herrar statsråden *Lovén*, friherre *von Otter* och *von Krusenstjerna* samt dåvarande herrar statsråden *von Steyern*, *Hammar skjöld*, *Richert*, friherre *Tamm* och friherre *Peyron*, af hvilka friherre *Tamm* var chef för finansdepartementet:

Sedan redaktörerna Ossian Jeurling och Anders Jeurling samt grosshandlaren C. A. Söderlund i underdånig ansökning, som den 29 september 1887 ingifvits till Kongl. Maj:t, anhållit om fastställelse å förslag till ordning för »Aktiebolaget Stadsposten», hvars uppgifna ändamål, enligt 1 § i förslaget, vore att »inom Stockholm och möjligen någon annan af rikets städer ombesörja distribution af tidningar och tidskrifter samt befordra lättare försändelser af alla slag», blef denna ansökning förenämnde den 7 oktober föredragen inför den tillförordnade regeringen, dervid samtliga närvarande statsråden beslöto fastställa ordning för aktiebolaget Stadsposten, med förklarande tillika, »att, derest den till bolagets uppgifna ändamål hörande befordran af lättare försändelser vore ämnad att jemväl omfatta bref eller brefkort, Kongl. Maj:t ville på särskild anmälan af bolaget bestämma de vilkor, under hvilka dylik befordran finge ega rum».

Å bolagets vägnar anmälde derefter Anders Jeurling i en till Kongl. Maj:t den 26 oktober ingifven skrift, att bolaget hade för afsigt till befordran mottaga äfven bref och brefkort, samt anhöll i sammanhang dermed, att Kongl. Maj:t täcktes bestämma de närmare villkoren för bolagets verksamhet uti nu ifrågavarande afseende.

Efter det generalpoststyrelsen genom nådig remiss af sistnämnde dag fått sig anbefaldt att afgifva underdånigt utlåtande öfver berörda framställning, infortrade generalpoststyrelsen yttrande i ärendet af postdirektören i Stockholm. I det utlåtande, postdirektören i anledning deraf den 31 oktober afgaf, har postdirektören, med förklarande att det icke torde tillkomma honom att bedöma i hvad mån en verksamhet af den beskaffenhet, ansökningen afsåge, kunde komme att träda postverkets regale för nära, fäst uppmärksamheten, bland annat, derpå huru som den af bolaget tilltänkta anordningen med särskilda, bolaget tillhörande breffådor, anbragta i samma stad, omvexlande med eller vid sidan af postverkets breffådor, utan tvifvel skulle, trots lådor- nas skiljaktiga yttre, i många fall leda till förvexlingar vid aflemnandet af försändelser, så att i bolagets lådor komme att nedläggas försändelser, hvilka vore afsedda för befordran genom postverket och tvärtom; åberopande postdirektören, till stöd för det berättigade i en dylik farhåga, erfarenheten om förvexlingar i hufvudstaden af bref- och korsbandslådor, ja, till och med brandskåp. Komme derjemte bolaget att utgifva särskilda värdetecken till frankering af de försändelser, som till befordran anförtroddes detsamma, vore äfven att befara, det förvexlingar emellan dessa värdetecken och postverkets frimärken skulle uppstå. Den korresponderande allmänheten, som komme att röna olägenhet af dröjsmålet i de försändelsers fortkomst, hvilka nedlades i för dem icke afsedda breffådor, kunde dessutom få vidkännas förlust på de värdetecken, bolaget tillätes afyttra, för den händelse bolaget skulle blifva oförmöget att fullgöra sina förbindelser.

Till dessa betänkligheter fogade postdirektören ytterligare sådana, som uppväxte ur fruktan för, att flera bref och brefkort skulle från annan ort försändas i gemensamt omslag under bolagets adress, i ändamål att de särskilda försändelserna sedermera skulle af bolaget distribueras — ett förfarande, hvartill anordning i skilda städer af stads-post skulle gifva ökad lockelse, i synnerhet om afgifterna för befordran genom stadsposten af lokala bref och brefkort komme att sättas lägre än den afgift, som i sådant hänseende af postverket fordrades.

Slutligen framhöll postdirektören, dels att föreskrift borde meddelas, huru det skulle förhållas med sådana till postbefordran aflemnade

försändelser, hvilka, i brist på uppgift om adressaternas bostad eller af annan orsak, icke kunde behörigen beställas, dels ock att, derest bolaget tillätes befordra jemväl försändelser, som vore rekommenderade eller assurerade, ersättningsskyldighet måtte stadgas för bolaget, i händelse förlust af eller skada å dylik försändelse uppkomme.

Generalpoststyrelsen, som i ett den 3 november 1887 afgifvet, den 15 i samma månad kongl. finansdepartementet tillhandakommet underdånigt utlåtande vidare utvecklade de af postdirektören i Stockholm framhållna betänkligheterna mot befordran genom stadsposten af bref och brefkort, yttrade tillika, att, ur synpunkten af postverkets intresse, generalpoststyrelsen icke kunde annat än anse det synnerligen önskligt, att från de särskilda slag af försändelser, som kunde komma att af stadsposten befordras, bref och brefkort blefve uteslutna. Derest emellertid Kongl. Maj:t, med afseende ej mindre derå, att postregalet hittills icke skulle blifvit utsträckt till försändelser af nu ifrågavarande slag, än äfven å öfriga i saken förekomna omständigheter, funne hinder icke böra möta för befordran genom bolaget af jemväl bref och brefkort, hemstälde generalpoststyrelsen om meddelande af nödiga föreskrifter för utöfvande af bolagets berörda verksamhet, i hvilket afseende jemväl förslag af generalpoststyrelsen afgafs.

Efter det sökanden den 16 november inkommit med en ytterligare skrift i anledning af generalpoststyrelsens utlåtande, blef ärendet den 18 i samma månad inför Hans Maj:t Konungen föredraget. I enlighet med hvad statsrådet dervid i underdånighet tillstyrkte, behagade Hans Maj:t Konungen i afseende å den befordran af bref och brefkort, aktiebolaget Stadsposten tillkännagifvit sig hafva för afsigt att besörja, stadga följande villkor och bestämmelser: »att dylik befordran genom bolaget tills vidare finge ega rum endast inom Stockholm; att de lådor, som å allmänna ställen af bolaget användes för uppsamling af försändelser, äfvensom de märken till bevis om förutbetald befodringsavgift och de brefkort, hvilka komme att af bolaget tillhandahållas allmänheten, skulle gifvas sådant utseende, att anledning icke uppkomme till förvexling med postverkets uppsamlingslådor, frimärken och brefkort, i hvilket afseende bolaget hade att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, generalpoststyrelsen funne erforderliga; att, då i uppsamlingslåda, som af bolaget begagnades, anträffades försändelse med påskrift, utmärkande afsändarens önskan, att försändelsen skulle rekommenderas eller assureras eller postförskott derå meddelas, eller försändelse, hvilken, utan att vara försedd med dylik påskrift, vore adresserad till ort utom Stockholm, eller som, stäld till adressat inom hufvudstaden, vore

försedd med postverkets frimärken eller frankostämpel, sådan försändelse skulle genom bolagets försorg ofördröjligen aflemnas å Stockholms centralpostkontor; att, om åter i postverkets uppsamlingslådor nedlades till adressat inom Stockholm stäldt bref eller brefkort, hvilket icke vore försedt med postverkets frimärke eller frankostämpel eller med sådan påskrift, som i nästföregående punkt omförmäldes, men hvarå bolagets frimärke funnes anbragt, dylikt bref eller brefkort skulle behandlas såsom ofrankeradt, så vidt icke bolaget i förväg förbundit sig att, emot erläggande af stadgadt lokalporto, utlösa sådana försändelser, med skyldighet att befordra desamma till adressaten, i hvilket fall brefvet eller brefkortet skulle på dylika vilkor å hufvudstadens centralpostkontor tillhandahållas bolaget; att, derest till bolaget från annan ort ankomme i gemensamt omslag inneslutna bref eller brefkort, stälda till annan än bolaget, dessa icke finge af bolaget till vederbörande adressater utdelas, utan skulle för behandling i enlighet med postförfattningarne genast aflemnas till Stockholms centralpostkontor, vid påföljd, om sådant icke af bolaget iakttoges, att, på sätt från bolagets sida medgifvits, rättighet att vidare besörja befordran af bref eller brefkort, på underdånig anmälan af generalpoststyrelsen, blefve bolaget frånhänd; samt att bolaget skulle vara underkastadt tillämpning af den förändrade lagstiftning, som beträffande rätt för enskilda att befordra bref eller brefkort eller med hänsyn till förekommande af frimärkens efterbildning kunde varda införd.»

Hvad som vid behandlingen af detta ärende till en början synes anmärkningsvärdt, är tillförordnade chefens för civildepartementet underlåtenhet att, innan ärendet inför den kongl. regeringen föredrogs, bereda detsamma på sätt 10 § regeringsformen stadgar, nemligen genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande embetsverk. Visserligen afsåg den ansökning, som var föremål för den kongl. regeringens pröfning, endast stadfästelse af ordning för ett aktiebolag, men den omständigheten synes, åtminstone i detta fall, icke hafva bort göra inhemtandet af sådana upplysningar öfverflödigt. Då enligt förordningen om aktiebolag den 6 oktober 1848 Kongl. Maj:t eger att vid sökt fastställelse af ordning för ett dylikt bolag, utöfver en pröfning af bolagsordningens öfverensstämmelse med nämnde lag, tillse, ej mindre huruvida beskaffenheten af bolagets rörelse fordrade särskilda bestämmelser, än äfven om anledning funnes att vägra stadfästelse af bolagsordningen, så måste denna vidsträckta pröfningsrätt antagas åsyfta, bland annat, att förhindra uppkomsten af företag, som eljest tilläfventyrs skulle komma att bedrivas i strid mot gällande författningar, till men för

staten eller enskilde. När helst anledning funnes att antaga, det ett bolags verksamhet kunde medföra dylika följder, föreställer sig utskottet, att den beredning, som borde föregå frågan om bolagsordningens fastställande, icke kunde anses uttömd med ett enkelt konstaterande af, att lagen om aktiebolag icke blifvit trädd för nära, utan att beredningen borde innefatta äfven en undersökning om huru bolagets uppgifna ändamål kunde komma att stå tillsamman med statens och enskildes berättigade intressen.

Här synes utskottet just föreligga ett fall, med afseende på hvars behandling en sådan särskild varsamhet varit af nöden. Sökandena hade i förslaget till bolagsordning uppgifvit, att deras verksamhet var ämnad att omfatta, utom annat, »befordran af lättare försändelser af alla slag». Redan det omfattande innehållet i dessa ordalag i förening med bolagets benämning Stadsposten antyder afsigten att inrätta en kommunikationsanstalt, som kan utsträckas att omfatta befordran äfven af lokalbref; och att den kongl. regeringens ledamöter insett denna möjlighet, framgår tydligen af den anvisning, som i sammanhang med fastställelsen af bolagsordningen lemnats sökandena. Vid sådant förhållande hade så mycket större skäl förefunnits att, innan ansökningen pröfvades, anbefalla generalpoststyrelsen att öfver densamma afgifva yttrande.

Utskottet håller vidare före, att sjelfva beslutet om bolagsordningens fastställande, såvidt derigenom bolaget berättigats att ombesörja befordran af bref och brefkort, är af beskaffenhet att dels förnära statens rätt att genom postverket verkställa sådan postbefordran, dels ock kunna leda till inskränkning i Riksdagens grundlagsenliga rätt att bestämma öfver postmedlen, som äro att till bevilniug hänföra.

Ända till senare tid har visserligen postverket, som, allt från sin grundläggning under Drottning Christinas tid, betraktats såsom en statsanstalt, ombesörjt befordran af bref och andra försändelser endast emellan olika orter, derunder regeringarne städse varit måna att, såsom det heter i kongl. kanslikollegii den 16 februari 1707 utfärdade instruktion för postmästare i riket utom Stockholm, förbehålla Konungen »Post Inteckten, efter Postväsendet är des Regale», om hvilken uppfattning för öfrigt vittna dels, från postverkets tidigaste dagar, vid sidan af många andra uttalanden, den, i anledning af gjordt försök till en enskild postgångs inrättande, i rådsprotokollet för den 20 september 1660 lemnade förklaring, att sådant icke kunde tillåtas, enär »verket endast finge drifvas indultu regis», dels ock, från vår tid, de i kongl. kungörelserna den 26 oktober 1860 och den 29 september 1876 samt allmänna poststadgan den 31 december 1881 meddelade bestämmelser

om ansvar för obehörig brefbefordran å jernvägar samt med ångbåtar och diligenser. Men postverket har småningom utvidgat sin verksamhet till att omfatta befordran af äfven lokalbref, d. v. s. sådana bref, som å postanstalt behandlas utan att med post- eller landtbrefbärare fortbeställas. Denna gren af dess verksamhet har vuxit fram ur och utvecklats sig samtidigt med kringbärandet af ankomna postförsändelser. Bestyret härmed tillhörde nemligen från början icke postverket, utan fingo korrespondenterna, med ledning af uthängda kartor, hvilka upptogo namnen å alla de personer, till hvilka bref ankommit, sjelfve eller genom ombud afhemta dessa bref. Sedan redan under det sjuttonde århundradet i hufvudstaden blifvit infördt bruket att genom särskildt antagne brefdragare låta till adressater, hvilkas bostad var känd, hembära ankomna försändelser, beslöt Kongl. Maj:t år 1848 att med denna brefbäring låta förena en lokalbrefpost för hufvudstaden. Införandet under år 1855 af frimärken och det deraf föranledda inrättandet af breflådor å allmänna platser verkade till en väsentlig utvidgning af lokalbrefvexlingen, hvaraf å andra sidan blef en följd, att i så väl Stockholm som Göteborg särskilde, af postverket aflönade brefbärare för lokalbrefvens utdelande måste anställas. Å alla öfriga inrikes orter ankom det emellertid fortfarande antingen på vederbörande postförvaltare att, för egen räkning, genom personer, som af dem antogos och aflönades, besörja kringbärandet af anlända bref mot betingad ersättning af korrespondenterna, eller ock på de sistnämnde att sjelfve derom foga tjenliga anstalter.

Detta förhållande förändrades, då genom ett kongl. bref år 1861 det förordnades, att särskilde, af postverket aflönade brefbärare borde anställas i de större städer, der någon betydligare lokalkorrespondens kunde vara att påräkna, äfvensom å sådana orter, der i öfrigt oftare påkallades biträde för transport emellan postanstalt och jernvägsstation, diligenskontor eller ångbåt, samt att å alla dessa orter portot för lokalbrefven, 3 öre, borde indragas till postkassan. Tillfälle till lokalbrefvexling bereddades hädanefter i allt vidsträcktare omfång. Befordringsafgiften utgjorde intill utgången af år 1882 fortfarande endast 3 öre, men detta porto blef nämnda år, i sammanhang med upphäfvande af brefbärareafgiften, som likaledes utgjorde 3 öre, af Riksdagen höjdt till 6 öre. Enligt kongl. kungörelsen den 5 juli 1884 har afgiften för lokalbref, i öfverensstämmelse med Riksdagens derom fattade beslut, blifvit nedsatt till fem öre, eller hälften af portot för vanliga bref med samma vikt; hvarjemte Kongl. Maj:t uti skrifvelse till generalpoststyrelsen af samma dag förklarar, att från och med 1885 års ingång af-

giften för alla bref, hvilka genom postverkets förmedling utvexlades, skulle ingå till postkassan.

Den lemnade öfversigten af lokalbrevvexlingens utveckling i vårt land gifver vid handen, att postverket från början icke tagit någon befattning med försändelser af ifrågavarande slag, utan att deras befordran varit helt och hållet den enskildes angelägenhet. Då det emellertid visade sig, att den korresponderande allmänheten icke var mächtig att på ett tillfredsställande sätt sjelf tillgodose sitt intresse uti ifrågavarande afseende, måste postverket vidga sin uppgift med beställandet af äfven lokalförsändelser, först i rikets två största och sedan i de öfriga städerna. Riksdagen med sin bevillningsrätt bestämde i ett sammanhang portot för lokalbref på samma sätt som för vanliga bref; och när afgiften för de senare sänktes, blef en liknande åtgärd vidtagen med portot för de förra.

Då således Kongl. Maj:t och Riksdag, hvar och en med den befohlenhet honom tillkommer, ordnat och bestämt afgiften för befordran af lokalbref, synes det utskottet vara uppenbart, att postverkets regale numera blifvit utsträckt till befordran af jemväl sådana bref, som vexas emellan personer, hvilka uppehålla sig i samma stad, köping eller by — för så vidt nemligen staten på den ifrågavarande platsen vidtagit anstalter för en dylik form af postalisk verksamhet.

Under slika omständigheter kan meddelandet af tillstånd för ett bolag att vid sidan af postverket betjena allmänheten med befordran af lokalbref svårigen betraktas annorlunda än såsom ett eftergifvande af postverkets eller statens rätt på detta område; och det är ej lätt att öfverse de följder, till hvilka ett konsekvent genomförande af den princip, enligt hvilken stadsposten fick blifva en verklighet, skulle kunna leda.

Om postverket så kringskäres af enskilde, som yrkesmessigt utöfva postverket tillkommande funktioner, torde det ej kunna fylla den kulturuppgift, det har sig förelagd och som kanske mer än andra hänsyn gjort det till en nödvändighet i alla civiliserade länder att af postväsendet skapa en statsanstalt. Just på det att äfven sådana delar af ett land, som icke gifva den privata företagsamheten tillräckligt säker eller ens någon utsigt till vinst, äfven må kunna blifva delaktiga af förmånen af en regelmessig och ständigt tillgänglig anstalt för spridande af underrättelser, måste företaget så ordnas, att kostnaderna för de litet gifvande eller förlustbringande postlinierna blifva betäckta med öfverskotten från hufvudcentra. Men endast om postväsendet skyddas såsom statens uteslutande rätt, kan en dylik utjemning blifva

möjlig, och alla delar af ett land tillförsäkras välgörningarna af ett ordnad postväsende. Genom konkurrens från enskildes sida å de platser, der postafgifterna ymnigt flyta till, minskas emellertid postverkets förmåga att göra uppoffringar för de trakter, hvilka den privata företagsamheten med sina kapital under klok beräkning undflyr. Det är att tillse, att det svenska postväsendet för framtiden icke bliver utsatt för en sådan konkurrens, som nu ställes i utsigt, om företag af samma beskaffenhet som stadsposten skulle blifva allmänna.

Enligt 60 § regeringsformen räknas postmedlen, såsom förut blifvit antydt, till bevillningarna, och öfver dessa har Riksdagen ensam att bestämma. Det kan således icke tillkomma Kongl. Maj:t att i administrativ väg, utan Riksdagens hörande, inskränka betydelsen och verkan af denna bevillningsrätt genom att gifva sanktion åt företag, som hafva till följd, att staten beröfvas någon del af hvad genom den ifrågavarande bevillningen eljest skulle ingått till statskassan. Om inkomster, som af Riksdagen beräknats skola till statsverket inflyta, under dylika förhållanden komma enskilde till godo, kunna nemligen rubbningar i riksstaten inträda, hvilket så mycket säkrare är att befara, som postverkets utgifter för lokalpostföringen i hufvudstaden fortfarande torde blifva i det närmaste oförändrade, under det inkomsterna af samma rörelsegren otvifvelaktigt komma att väsentligt nedgå.

Regeringsbeslutet af den 7 oktober innehåller, förutom sjelfva fastställelsen af bolagsordningen, tillika förklarande, att Kongl. Maj:t ville på anmälan af sökandena bestämma de vilkor, hvarunder befordran af bref och brefkort finge ega rum. Ett så beskaffadt förklarande anser utskottet i ärendets dåvarande skiek hafva varit mindre väl betänkt och ur många synpunkter olämpligt. Det är att antaga, att detta på förhand gjorda uttalande icke allenast föranledt generalpoststyrelsen att ej ingå i närmare utredning af statens uteslutande rätt i nämnda afseende, utan ock varit egnadt att utöfva ett ogynsamt inflytande på ärendets fortsatta behandling hos regeringen.

Då emellertid, sedan generalpoststyrelsens utlåtande inkommit, och deraf tydligen framgått, i huru hög grad skada och olägenhet för staten skulle uppkomma genom rätt för enskildt bolag att på det föreslagna sättet befordra bref och brefkort, hade enligt utskottets förmenande, på grund af ofvan anförda omständigheter, tillräcklig anledning förefunnits att vid ärendets slutliga behandling vidtaga sådana åtgärder och bestämma sådana inskränkingar vid tillämpningen af den redan meddelade fastställelsen, att utöfningen af bolagets rörelse icke kommit i strid emot statens intresse och Riksdagens grundlagsenliga rätt.

De vilkor och bestämmelser, som stadgades i afseende å befordran genom bolaget af bref och brefkort, synas endast åsyftat att reglera denna bolagets rörelse till förminskande af vissa praktiska olägenheter, hvilka af rörelsen kunde uppkomma för postverket och allmänheten, men voro icke af beskaffenhet att i någon mån skydda postverket mot en täflan, som under alla förhållanden måste göra afbräck i dess verksamhet, men hvars verkningar kunnat i väsentlig grad förebyggas, om förbud meddelats bolaget att utgifva tryckta värdetecken eller i priset på sina tjänster underbjuda postverket. Medgifvandet för bolaget att använda sådana värdetecken synes betänkligt jemväl af den auledning, att dessa lätteligen kunde komma att af allmänheten betraktas såsom myntrepresentativ, hvarför dock icke någon säkerhet af bolaget ens erbjudits.

Hvad sålunda rörande behandlingen af ifrågakvarande ärende blifvit anmärkt, får utskottet, jemlikt 107 § regeringsformen, för Riksdagen tillkännagifva.

Stockholm den 8 mars 1887.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

1:o) af herr *Bergius*, med hvilken herrar *Casparsson*, *Gilljam*, *Fosser* och *Swartling* förenat sig:

»Med utskottet är jag ense i fråga om anmärkningen mot den af kongl. regeringen den 7 oktober 1887 meddelade fastställelse af ordning för aktiebolaget *Stadsposten*; men vid det förhållande att denna fastställelse tydligen innefattar tillstånd för bolaget att befordra jemväl bref och brefkort, anser jag, att ärendets senare behandling icke bör föranleda anmärkning enligt 107 § regeringsformen»;

2:o) af herr *Rydin*, som ansåg »att de statsrådsmedlemmar, som, utan att hafva deltagit i regeringsbeslutet den 7 oktober nästlidet år, blott bevisat sammanträdet den derpå följde 18 november, icke borde hemfalla under den gjorda anmärkningen»;

3:o) af herrar *Norén, Larsson, Ivar Månsson, Nilsson, Svensson* i Bossgården och *Sjöberg*:

»Vid läsning af statsrådsprotokollen öfver justitiedepartementsärenden hafva vi funnit, att häradshöfdingen för Gotlands södra härad C. B. Lindroth, på grund af ansökan, den 26 maj 1887 erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att bo i staden Visby, som är belägen utom domsagans gräns. I detta ärende hafva domsagans invånare blifvit hörde, och vid behörigen hållet sammanträde derom voro 27 socknar representerade genom ombud, af hvilka 21 bestämdt protesterade emot, att domaren måtte få taga sin bostad i staden Visby, och 6 uttalade sin önskan vara, att domaren helst måtte bosätta sig antingen i boställsvåningen å tingsstället eller i dess närhet, men hellre i Visby än i någon af häradets utkanter. Härvid bör bemärkas, att dessa 6 socknar, hvars ombud på dylikt sätt gjort nämnda medgifvande, sannolikt äro belägna i domsagans nordliga del.

Då nu domaren enligt lag är skyldig bo inom domsagan, och i detta fall så godt som alla ombuden för befolkningen uttalat sig vara emot den gjorda underdåniga framställningen, såsom varande till skada för dem, så synes oss, att ej nödig omtanke af Kongl. Maj:ts rådgifvare härvidlag blifvit fäst vid invånarnes i nämnda domsaga sannskyldiga nytta och bästa. Detta så mycket mera, som, då häradet eller tingslaget är mellan 9 à 10 mil i längd, och staden Visby belägen $\frac{2}{10}$ mil utom dess nordligaste gräns, det skall i allmänhet vara förenadt med synnerlig kostnad och obelag för häradsborna, att domaren bor derstädes. Å tingshuset, som är beläget ungefär i midten af domsagan, fins boställsvåning på 5 à 6 rum, hvarest domaren städse förut haft sin bostad, hvarförutom finnas i samma hus till hans och biträdens disposition tvenne rum, hvilka häradsborna blefvo 1886 ålagde möblera efter domarens önskan, hvadan tjenlig bostad för domaren ej saknats inom tingslaget.

Af dessa skäl hafva vi ansett, att utskottet bort i sitt betänkande anmärkt eller erinrat om ifrågavarande ärende, på det ej i framtiden dylika medgifvanden måtte komma till stånd i strid mot menighets bestämdt uttalade vilja och till dess skada»;

4:o) af herrar *Unger, Norén, Larsson, Ivar Månsson, Pehrsson, Svensson* i Bossgården och *Widström*:

»Sedan genom värnpligtslagen den 5 juni 1885 blifvit bestämdt blaud annat att, för de värnpligtiges inskrifning, riket skulle indelas uti vis t antal inskrifningsområden samt dessa åter uti bataljons-, kompani- och afdelningsområden, samt 1886 års Riksdag anvisat 150,000

kronor på extra stat för tillämpning under år 1887 af värnpligtslagens föreskrifter i berörda afseende, blef af Kongl. Maj:t vid 1887 års senare riksdagssammanträde äskadt enahanda anslag för de värnpligtiges inskrifning och redovisning utaf Riksdagen bifallet endast till belopp af 77,500 kronor, att på extra stat för 1888 utgå.

Enligt statsrådsprotokollet för den 4 oktober 1887 har, på hemställan af dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet, statsrådet Ryding, sistnämnda af Riksdagen anvisade belopp blifvit sålunda disponerad, att deraf tilldelats ersättning dels åt kompaniombefälet inom de till Hallands, Vesternorrlands och Blekinge bataljoner hörande inskrifningsområden, hvilkas officerare icke hade skyldighet att vara inom sina områden boende, och dels åt samtliga afdelningsombefälhafvare, hvartill antagits icke tjänstgöringsskyldige officerare eller civile personer.

Deremot och då det af Riksdagen för ändamålet använda anslag icke lemnade tillgång att åt öfrige kompaniombefälhafvare bereda ersättning för deras befattning med inskrifningsväsendet, men, enligt departementschefens mening, kompanichefer eller andre i tjänst varande officerare, hvilka enligt af Kongl. Maj:t meddelad nådig föreskrift borde öfvertaga befattningen såsom kompaniombefälhafvare, icke vore skyldige att åtaga sig sålunda ökad tjänstgöring utan särskild ersättning, och det ej heller ansågs lämpligt att dem emellan under hvaraderas expeditionstur fördela nämnda tjänstgöring, har departementschefen, i likhet med statsrådets öfrige vid föredragningen närvarande ledamöter, tillstyrkt, att Kongl. Maj:t täcktes föreskrifva,

att bestämmelserna i kongl. kungörelsen den 27 maj 1881 angående de grunder, hvarefter resekostnads- och traktamentsersättning för armén tillhörande personer skall vid vissa kommenderingar och förrättningar utgå, skulle tillämpas jemväl i det fall, att officer tillhörande indelta armén eller Vermlands fältjägarecorps blifvit, jemlikt bestämmelserna i nådiga generalordern den 4 september 1886, kommenderad att tjänstgöra som kompaniombefälhafvare, hvarvid dock borde iakttagas, dels att traktamentsberäkningen skulle vidtaga från kommenderingens början, dels att dagtraktamente skulle utgå till kapten med 3 kronor och till löjtnant med 2 kronor, dels ock att officer, som af egen regements- eller korpchef blifvit kommenderad bestrida dylik befattning, icke skulle vara berättigad åtnjuta dagtraktamente för den tid, han samtidigt fört eller, enligt gällande bestämmelser, bortföra kompaniexpeditionen i det kompani, vid hvilket han är anställd,

ä vensom stadga, att de till följd häraf uppkommande kostnader skulle gäldas af anslaget till beväringssmanskapets vapenöfningar.

Med skäl torde kunna ifrågasättas, dels huruvida icke arméns officerare, med hänsyn till den i sammanhang med löneregleringen för armén år 1875 gjorda bestämmelse om skyldighet för dem att underkasta sig de förändringar i tjänstgöring och löneförmåner, hvilka en omorganisation af landtförsvaret kunde göra erforderliga, äro pligtige att utan särskild ersättning ombesörja de göromål, som Kongl. Maj:t må kunna finna för godt att åt dem öfverlemna i och för verkställigheten af den nya värnpligtslagen, åtminstone i de fall der tjänstgöring utom kompaniområdet icke ifrågakommer, och dels om ej en lämplig fördelning af dessa göromål skulle kunnat emellan kompanicheferne åvägbringas, till dess erfarenheten visade huru härmed borde slutligen ordnas. Men hvad som i främsta rummet synes oss vara anmärkningsvärdt är det förhållande att, sedan det af Kongl. Maj:t för detta särskilda ändamål begärda anslag blifvit af Riksdagen till beloppet nedsatt, statsrådets ledamöter tillstyrkt Kongl. Maj:t att, förutom det sålunda anvisade beloppet, använda medel af ett anslag, som lemnats för annat ändamål, eller beväringssmanskapets vapenöfningar, till följd hvaraf detta senare anslag, såsom varande ett förslagsanslag, kan komma att till beloppet förhöjas utöfver hvad som eljest varit erforderligt. Hade statsrådet tillföre varit af den mening, att detta ordinarie anslag kunnat användas för att bereda ersättning för inskrifning och rullföring af värnpligtige, så skulle statsrådet uppenbarligen ej tillstyrkt Kongl. Maj:t att härför begära extra anslag.

Då, enligt vår mening, statsrådets nu anmärkta förfarande icke är med gällande grundlag förenligt och således ej kan lända till rikets sannskyldiga nytta, hafva vi ansett oss böra, genom denna vår reservation emot utskottets i ärendet fattade beslut, låta statsrådets förfarande härutinnan till Riksdagens kännedom komma; samt

5:o) af herrar *Norén*, *Svensson* i Bossgården och *Widström*, beträffande handläggningen af det i statsrådsprotokollet för den 16 september 1887, § 2, omförmälda ärende angående byggande af pansarbåten Göta.

Härjemte hafva herrar *Ivar Månsson* och *Pehrsson* begärt få antecknadt, Månsson, att han icke deltagit i den slutliga handläggningen af det under mom. 5 omförmälda ärende, och Pehrsson, att han varit förhindrad deltaga i handläggningen af såväl nyssnämnda ärende som det, hvilket under mom. 3 anmärkts.
